

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ

Разумовська Н.Р.
УДК 378.311

В статті автором аналізується проблема підготовки спеціалістів автомобільно-дорожньої отрасли. Виділені напрямлення, по котрым осуществляется підготовка студентів як в вищих педагогічних учебных заведіннях, так и технічних. Проанализовано поняття «професійна орієнтація», определено, что она должна быть сформирована у студентів автомобільно-дорожньої отрасли.

Ключевые слова: професійна підготовка, професійна орієнтація, професійно-педагогічна орієнтація, професійна діяльність, спеціаліст автомобільно-дорожньої отрасли.

THE THEORETICAL ASPECTS OF PROFESSIONAL TRAINING OF AUTOMOBILE DOMAIN'S SPECIALIST

Razumovskaya N.

In this article the author examines the problem of training road-transport industry. The author described the areas according to which the preparation of students in higher pedagogical and technical institutions takes place. The concept «professional orientation» was analyzed and it was determined that it should be formed by students of road-transport industry.

The author claims that modern specialists of road-transport industry should clearly identify such aspects of their professional activities as: for whom they perform it, which ideas and principles they should build, by what means and under what circumstances they should organize this activity, how to evaluate its effectiveness, which merits they must have to ensure the success of professional work.

A wide range of complex and responsible tasks that are performed by secondary education to prepare future applicants that meet the scientific, technical and socio- economic progress largely depends on the experts who carry out their training.

Based on the analysis of scientific papers it can be concluded that the essential «core» of training in higher educational institutions, flooding is the formation of a stable professional orientation of future specialists of road-transport industry.

Keywords: training, professional orientation, vocational and pedagogical orientation, professional activity, specialist of road-transport industry.

Сучасний фахівець автомобільно-дорожньої галузі повинен чітко визначати такі аспекти своєї професійної діяльності: для кого він повинен її здійснювати, на яких ідеях та принципах її будувати, тобто мати свою педагогічну філософію; за допомогою яких засобів та в яких умовах організувати цю діяльність; як оцінювати її ефективність; якими професійними якостями він повинен володіти для забезпечення успішності професійної діяльності, що необхідно вдосконалити в собі та у своїй діяльності.

Виконання складних і відповідальних завдань, які необхідно вирішувати системі середньої освіти з підготовки майбутніх абітурієнтів, що відповідають вимогам науково-технічного та соціально-економічного прогресу, значною мірою залежить від фахівців, які здійснюють їхню підготовку.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що розробка системи професійної підготовки у вищій школі здійснюється за такими напрямками:

- вивчаються питання методології формування особистості вчителя (С.Архангельський, А.Бойко, В.Ільїн, М.Каган, Л.Кондрашова, В.Сластьонін, А.Щербаков);

- вивчаються питання професійної підготовки та діяльності вчителів і викладачів (О.Абдуліна, А.Алексюк, Г.Андреєва, Ю.Бабанський, В.Гриньова, М.Євтух, Н.Ничкало, О.Пехота, Т.Сущенко);

- вивчаються методи професійного самовиховання і розвитку педагогічної техніки майбутнього вчителя (Ю.Азаров, В.Кан-Калік, С.Єлканов, С.Омельченко, Л.Рувінський).

Актуальність дослідження зумовлено також низкою суперечностей між:

- вимогами, що висуваються до інженера, як носія нових технологій, та існуючою системою підготовки у технічному ВНЗ;

- існуючими кваліфікаційними вимогами до фахівця автомобільно-дорожньої галузі і затребуваними сучасним ринком праці екстрафункціональними кваліфікаціями (професійна мобільність, винахідливість, конкурентоспроможність і ін.).

На основі аналізу праць науковців можна зробити висновок, що сутнісним “ядром” професійної підготовки у вищому технічному навчальному закладі, повинна стати формування стійкої професійної спрямованості (ПС) майбутнього фахівця автомобільно-дорожньої галузі.

А тому в межах нашого дослідження виникає необхідність проаналізувати поняття «професійно-педагогічна спрямованість».

Поняття «професійно-педагогічна спрямованість» відоме в науці давно, вперше його ввів у науковий обіг в 1940 році С. Рубінштейн. Одним з перших визначив проблему педагогічної спрямованості й спробував вирішити її стосовно студентів педагогічного технікуму Ф. Гармонов. Подальший розвиток ця проблема набула у дослідженнях С. Зімічової Н. Кузьміної Х. Нагієва, В. Попової, Г. Томілової, А. Чунаєва, К. Шодієвої І. Ястер та інших. Таким чином, проблема професійно-педагогічної спрямованості не нова, але, як свідчить практика діяльності вищих педагогічних навчальних закладів, вона актуальна й сьогодні.

У дослідженнях професійно-педагогічна спрямованість трактується ученими по-різному і розуміється, наприклад, як усвідомлена психологічна готовність до педагогічної діяльності (А. Щербаков); як стійкий всеосяжний інтерес до професії вчителя на основі педагогічних схильностей і здібностей (Т. Деркач); як відповідальне ставлення майбутнього вчителя до своїх педагогічних обов'язків (А. Черних), як професійна готовність учителя до вирішення навчально-виховних завдань (В. Шуман).

Більш містким і змістовим, на наш погляд, є визначення С. Зімічової, відповідно до якого професійно-педагогічна спрямованість є сукупністю домінуючих цілей життєдіяльності суб'єктів, пов'язаних з професійною діяльністю.

Але для нас є цікавим інтерес розвитку професійно-педагогічної спрямованості на основі реалізації організаційно-педагогічних умов.

Для професійно-педагогічної спрямованості важливою є мотиваційна сфера особистості, що є ієрархічною сукупністю мотивів, спонукає, спрямовує і регулює поведінку і діяльність особистості, системоутворюючим чинником якої є спрямованість. Таким чином, простежується взаємозв'язок між мотивами і спрямованістю особистості.

Є. Шиянов, вивчаючи мотиваційно-ціннісне ставлення, виділив його структурні компоненти, а саме:

- когнітивний (усвідомлення свого соціального і професійного положення);
- емоційний (задоволеність професійною діяльністю);
- інтелектуально-вольовий (рівень професійно-педагогічних знань і умінь, прагнення до активного застосування знань і умінь у педагогічній діяльності);
- конативний (підготовленість до різних видів навчально-виховної діяльності, зв'язок вільного часу з професійним самовизначенням, участь у методичній і науково-дослідницькій роботі).

Залежно від того, які емоційні переживання викликає предмет, на який вони спрямовані, відношення особистості до навколишньої дійсності і самої себе може бути емоційно-позитивним, негативним або «нейтральним». Загальновідомо, що успішний розвиток діяльності особистості супроводжується формуванням у цій діяльності позитивних відносин, переживань, які можуть виявлятися у вигляді інтересів, бажань тощо, а інтерес стимулює, активізує діяльність людини. В. Сластьонін, Н. Мажар у своїх працях неодноразово зазначали, що формування такого роду відносин утворює «могутній ...механізм руху діяльності, її регуляції», який, не породжуючи ні самої діяльності, ні її мотивів, здійснює істотний або навіть вирішальний вплив на діяльність [1].

Класифікація мотивів, що є основою професійної спрямованості (побудована за ознакою походження мотиву і враховує неоднакове відношення до об'єктивного змісту професійної діяльності, за П. Шавіром):

- мотиви, що виражають потребу у тому, що складає основний зміст професії;
- мотиви, пов'язані з віддзеркаленням деяких особливостей професії у громадській свідомості (наприклад, мотиви престижу, суспільної значущості тощо);
- мотиви, що виражають потреби особистості, що раніше склалися, актуалізовані при взаємодії з професією (наприклад, мотиви самоствердження, матеріальні потреби, особливості характеру, звичок тощо);
- мотиви, що виражають особливості самосвідомості особистості в умовах взаємодії з професією (наприклад, переконаність у власній придатності, у володінні творчим потенціалом тощо);
- мотиви, що показують зацікавленість людини в зовнішніх, об'єктивно неістотних атрибутах професії.

Вивченню мотивів обрання педагогічної професії присвячені дослідження Н. Бурсіної, Л. Мазасвої, А. Маслова, В. Соніна, І. Тімоніної, Р. Хмелюк та інших. Як переконує аналіз праць, в основу теоретичного дослідження мотивів педагогічної діяльності покладено спрямованість особистості педагога.

Але, як зазначають Н. Мажар і В. Слатьонін, не дивлячись на те, що мотивація діяльності і спрямованість особистості взаємозалежні й взаємообумовлені, найправильнішим представляється розгляд мотивації як основи професійної спрямованості особистості педагога [1]. Ми також вважаємо доцільним дотримуватися цієї точки зору.

У цьому ж зв'язку в дослідженнях учених А.Кондротаса і В. Соніна розглядаються три групи мотивів, а саме:

- свідчать про дійсну педагогічну спрямованість (найцінніші мотиви - бажання навчати і виховувати дітей; інтерес до дитини як суб'єкта майбутньої діяльності);
- характеризують часткову педагогічну спрямованість (потреба не в найістотнішому для педагогічної діяльності, а лише в деяких частковостях: уявлення про престиж професії, усвідомлення власних педагогічних здібностей);
- що не містять педагогічної спрямованості (бажання дістати освіту, випадкові обставини тощо).

Дана класифікація мотивів дозволяє судити про ступінь стійкості професійного самовизначення, про різноманітність причин і рівнів обґрунтування обрання педагогічної професії.

Поняття «спрямованість особистості» разом із стійкістю професійних інтересів, намірів органічно вливається в поняття «професійна стійкість особистості», формування якої залежить від багатьох чинників, таких як-от: обізнаність про професію; позитивна мотивація до обраної професії; соціально-педагогічний досвід особистості.

Аналіз психолого-педагогічної літератури і досліджень учених дозволяє нам дійти висновку, що позитивна мотивація до професії сприятиме подальшому *професійному зростанню* майбутнього інженера.

Надалі проаналізуємо поняття професійної діяльності.

Професійна діяльність має ті ж характеристики, що і будь-який інший вид людської діяльності. Професійна діяльність є системою і послідовністю педагогічно доцільних дій в умовах нормативних розпоряджень і обмежень, які полягають у тому, що професійні завдання повинні бути вирішені в певний термін і з дотриманням принципів і правил. Продукти діяльності «матеріалізуються» в психічному вигляді іншої людини, в її знаннях, уміннях, навичках, у рисах волі і характеру.

Педагогічна діяльність в умовах професійної підготовки студентів технічного ВНЗ – це діяльність, яка професійно спрямована та має на меті створення найбільш оптимальних умов у цілісному педагогічному процесі для виховання, розвитку, навчання та вибору можливостей творчої дії.

Для нашого дослідження являє собою інтерес процес *підготовки фахівця автомобільно-дорожньої галузі, що має бути професійно спрямованим*, який передбачає розвиток рефлексії, адже саме вона допомагає доводити свою майстерність до вищого рівня. Оскільки без розвинутої педагогічної рефлексії, як вважають науковці Ю. Кулоткін, Г. Сухобська, без постійного аналізу і самоаналізу вчитель був би нездатен глибоко усвідомлювати проблеми, що виникають у практичній діяльності, правильно обирати шляхи їх вирішення, критично оцінювати одержані результати і корегувати їх [2].

Самопізнання необхідне людині, щоб розкрити свої слабкі сторони і наявні потенційні можливості, які допоможуть їй самоактуалізуватися і створити умови для самоактуалізації своїм вихованцям [2].

Вважаємо, що ці аспекти мають бути враховані при підготовці фахівців автомобільно-дорожньої галузі.

Отже, у статті проаналізовано питання професійної підготовки фахівців технічного ВНЗ. Визначено, що основою професійної підготовки фахівців автомобільно-дорожньої галузі має бути їх професійно-педагогічна спрямованість. Вважаємо, що у межах професійної підготовки доцільно здійснювати формування професійно-педагогічної спрямованості у межах дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Література:

1. Слостенин В.А. Психологическая подготовка студентов в процессе педагогической практики/ Слостенин В.А. – М., 1972.
2. Кулоткин Ю.Н. Пути совершенствования профессиональной квалификации учителя средней школы. – Л. : 1980.
3. Кулоткин Ю.Н. Эвристические методы в структуре решений. – М. : Педагогика, 1970. – 231 с.
4. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике: - Таллин: «Валгус», 1980. – 333 с.
5. Транспортна політика України та її наближення до норм Європейського Союзу / [Ч. Клімкевич, Т. Спирійчик, А. Фургальські та ін.]; за ред. М. Свенціцькі. – К. : Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 102 с.

***Abstract.** In this article the author examines the problem of training road-transport industry. The author described the areas according to which the preparation of students in higher pedagogical and technical institutions takes place. The concept «professional orientation» was analyzed and it was determined that it should be formed by students of road-transport industry.*

The author claims that modern specialists of road-transport industry should clearly identify such aspects of their professional activities as: for whom they perform it, which ideas and principles they should build, by what means and under what circumstances they should organize this activity, how to evaluate its effectiveness, which merits they must have to ensure the success of professional work.

A wide range of complex and responsible tasks that are performed by secondary education to prepare future applicants that meet the scientific, technical and socio- economic progress largely depends on the experts who carry out their training.

Based on the analysis of scientific papers it can be concluded that the essential «core» of training in higher educational institutions, flooding is the formation of a stable professional orientation of future specialists of road-transport industry.

Keywords: training, professional orientation, vocational and pedagogical orientation, professional activity, specialist of road-transport industry.